

LAKATOS MIHÁLY

Selyemzsinór

Arra ébredt, hogy orra hegye, fülcimpái megszűntek, s a torkában kisegér kaparászgat éles körmeivel kitaróan, ráérősen, mint akinek éppen nincsen ennél sürgősebb teendője. Bántóan világos volt a szoba, s az éjszakából maradt csend közömbösen vette tudomásul a hatalomváltást. A metsző hidegben nem volt kedve kimászni még a paplan alól, noha tudta: a gyomra rövidesen megfellegebbi a döntést. Tavalyig járt neki a *Politikai Szemle*, s ilyenkor már presszó-kávájával meg cigijével a kezében böngészte az agresszívebb hangvétellű cikkeket (ha sajtó, akkor támadjon, vagdalkozzon, hagyja a politikusokra a bólogatást!), de a múlt hónap elejétől kénytelen volt azt is felmondani. „Nem telik már rá” – magyarázta a vele egykorú postásnak, aki hümmögve ment el, s az előre megírt szelvényt a zsebébe gyúrta.

Jól sejtette! A gyomra felől ideges vicsorgás hallatszott, mire sóhajtva dugta ki előbb az egyik, majd a másik lábát is a paplan alól, s hevesen dörzsölni kezdte lúdbőröző hátát. A meleg elillant a pizsamája alól, s a szinte elviselhetetlen hidegben nem esett nehezére lemondania arról a néhány lagymatag mozdulatról, melyek hajdani, rugalmasan és jókedvvel végzett reggeli testgyakorlatok emlékét voltak hivatottak őrizni. Magára kapta elnyűtt bundakabátját, s egyenesen a konyhába csoszogott. Sercent a gyufa, majd rövidesen pirítóskenyér szagával telt meg a lakás. Villával tartotta a száraz kenyérdarabot a gáz lángja fölé, s közben só után kaparászott a fiókban. Tíz éve halt meg az asszony. Tíz éve szűnt meg a dolgok rendje a lakásban. Az esti teában bennefelejtette a kiskanalat, s az amúgy sem túl édes lé kellemetlenül fanyar volt.

A tulsó lakrészben is megindult az élet egy tányértörés formájában. Ekkor jutott eszébe, hogy a kora reggeli órákban úgy tűnt, valaki kopogtat az ajtón. De félálomban nem volt biztos benne, hogy így van, s nem adhatta föl olyan könnyelműen az éj folyamán összekuporgatott meleget. Huhhh... – szisszent föl. A szájában megmaradt „három testőr” közül az egyik még azt a kis cukrot is rossz néven vette, s „kardjával” az idegszála sújtott. Pánikszerű mosással szokta csillapíthatni, s ez most is segített. Amikor behúzta maga mögött a fürdő ajtaját, kis, fehér papírlap villant a szemébe a bejárati ajtó előtt. Egy levél hevert a linóleumon. Az ajtó alatt csúsztathatta be valaki! a címzett: ő az. A feladó... ismeretlen.

Egy hirtelen született gondolattól melegség öntötte el. Csak nem?! És ha igen? Remegő kézzel forgatta a küldeményt. Semmi árulkodó jel. Nem merte rögtön felbontani. Visszacsoszogott az ágyhoz, s leült. Szemközt a felesége ha-

talmas, kinagyított képével. „Szonya, kérlek, ne haragudj rám...” Azt hitte, hogy suttogja, de a valóságban egy szó sem hagyta el az ajkát. Különben is, a torka ismét jelezte: vigyázz, az egér nem alszik! Átlátta a helyzet fonákságát, tudta: hiába próbálna megbánást érezni. Nem megy. A bűn öröme fölébe kerekedett mindenféle álszenteskedésnek. Akkor érez ilyet az ember, ha a dolgokat mentükre hagyja: se elő nem segíti, se meg nem gátolja őket. Titkon óhajtja a bűnt, de ha nem következik be, önnön erényességét fitogtatja. Ha bekövetkezik: annál jobb. Persze – ő semmiről nem tehet! Tíz évvel ezelőtt megígérte a nagybeteg Szonyának, hogy „soha többé” nem nőül meg. Az asszony nem kérte ugyan, de ő annyi filmben látott már ilyent és mindig annyira meghatotta a dolog, hogy úgy érezte: a közösen megnézett filmek emlékére tartozik ennyivel Szonyának. És megtette. És sírtak is elfogódottságukban mind a ketten. „Ugyan, Mitya, nem vagyok én erre méltó” – mondta csöndesen Szonya, aki-ben ugyancsak mély nyomokat hagytak a filmélmények, de ő nem tágitott. Aztán decemberben, karácsony táján úgy érezte: nem kellett volna annak idején a hősszerelmezt játszania. Hogy ama ígéret nem is vehető túl komolyan, mert egyrészt ő ajánlotta föl (ami, ugye, szimbolikus gesztusként is felfogható), másrészt Szonya maga is elismerte: nem volt méltó rá... És tusakodott egy álló hétig a lelkiismeretével, pro és kontra, igen – nem, míg végül döntött: felrúgta az ígéretét és megírta a levelet a *Kalandvágó Bakmacska* szerkesztőségének a címére. Hogy ő komoly kapcsolatot szeretne és annak ellenére, hogy közel jár a hetvenhez, reméli: akad egy korban hozzáillő nő, aki szívesen eltöltene még néhány (nem mézest, mert az orvos azt tiltotta) „szacharinos hetet”, mielőtt végképp visszaadja a megbízólevelét. És esélyeit növelendő: fodrászhoz ment (borotválás, Belmondo-frizura), kicsípte magát (fehér ing, pöttyös csokornyakkendő), majd irány a fényképezés! A fényképező, amikor lelkesedésében el-kottyintotta, hogy mire készül (az ilyesmi nem egyszemélyes probléma, ezt meg kell osztani valakivel), eléje tette a „pózmenüt”: „Nem mindegy ám, hogy milyen képet vág az ember, kell tudni, hogy mire buknak a nők” – kacsintott bennfentes mosollyal. „Nekem ugyan mindegy, de – férfiak közt legyen mondva – nem szeretném, ha a klienseim bevásárolnának! Fontoljuk jól meg tehát a dolgot! De persze kell tudni, hogy mit akarunk. A gondterhelt arc, okosan csillogó szemekkel a családcentrikus, oltalomra vágó nőket vonzza. Csak semmi ironikus mosoly, ne tűnjünk túl okosnak – ez riasztja az ilyen nőket! Közepesen gondterhelt arc, a szájszögletben alig észrevehető mosoly, csipetnyi flegmával és egy karrierista nő máris önbe karol, hiszen szikrázik az intelligencia önben, önnel a csúcs felé törhet, ön elnéz a kicsik fölött és tiszteletet parancsol a nagyoknak! Felhőtlen, kedves tekintet, szende, nőies mosoly – nos, ez a legveszélyesebb, hiszen a tévedésből nőnek született férfiak, ezek a griffmadárral keresztezett háрпиák máris lecsapnak önre, hogy önben alázzák meg az egész férfinemet! Persze vannak, akik éppen ezt szeretik és remekül szórakoznak

ebben a szerepben... Aztán itt van a rettenthetetlen Stallone-pacsirta – ezekéi a selymes-pihés tini-pipék. Szürke ló megjelenésű úriember – a hozzá illő társ stb. stb.” Csak úgy zuhognak az ötletesebbnél-drágább javallatok, mire ő fáradtan csapta össze a mappát. „Nézze – fordult a szakihoz –, lehetne egy teljesen hagyományos fotót?” A férfi alig leplezett gúnnyal mérte végig, majd biccentett.

Aztán néhány nap múlva megjelent a lapban a hirdetés, és tudta, hogy most már csak várnia kell. És hogy a két lehetőség áll előtte: vagy erényes marad, vagy bűnös lesz...

Azóta egy hónap telt el, és mostanáig senki nem jelentkezett. Óvatosan megszagolta a levelet. Ismeretlen női illatot vélt felfedezni rajta, s ez eddig még soha nem próbált érzéseket váltott ki belőle. Mintha friss vért pumpáltak volna az ereibe, egész testében átmelegedett, melle férfiasan kidomborodott, egész lényét át- meg átjárta az ismeretlen nő hívó, titokzatos üzenete, s furcsa, édes könnyeket csalt a szemébe, melyek elhomályosították a szemközi falról letekintő asszony vonásait. Így ült percek át a levéllel az ölében, s ha ezt az érzést valami úton-módon konzerválhatta volna, talán már nem is lett volna kíváncsi a küldemény tartalmára.

Később magához tért, s elindult a lakásban megkeresni az ollót. Sajnálta feltegni a borítékot.

„Kedves Mitya Ivanovics! Kevés olyan becsületes, jóra való, megbízható egyénnel találkozok az ember életében, mint Ön. Fiatalabb koromban mindig csodálattal vegyes tisztelettel töltött el komoly, férfias megjelenése. Mi tagadás: úgy tartottam, hogy Ön az ideális (ha van ilyen) férfi típusa.” Ellágyult: lám, lám, az erényes embert nemcsak odafönt jegyzik! „A férjem egy időben élt is a gyanúperrel, hogy szerelmes vagyok Önbe (magam sem tudtam egész pontosan, hogy mi az, amit Ön iránt érzek), de aztán látva, hogy a legrosszabb esetben is plátói érzelmekről van szó, megnyugodott. Azzal én is tisztában voltam, hogy hiába is próbálnék Önhöz közeledni: Ön túl tiszta és becsületes, semhogy kockára tenné (futó örömeért) azt a méltán kiérdemelt közmegebecsülést, melynek örvendett a környezetében.” Összeráncolta a homlokát, s az arcán mintha szégyenpír suhant volna át – a kétely mérgezett nyilacskái. „Egy nap megható dolgot láttam: Andrejt, az én kicsi fiacskámat alaposan helybenhagyták a negyedbeli kölykök, s épp a porban sírdogált, vérző orral és szájjal, amikor odaérkezett Ön. Felemelte a síró gyermeket, a közeli csapnál megmosdatta, zsebkendőjével megtörülgette a pofikáját, majd elvitte a szomszédos büféhez és csokoládét vásárolt neki. Én mindezt az ablakból láttam, de nem volt időm közbelépni, s később már nem is akartam. A mozdulatain, ahogy magához szorított, az én Andrjusámat, látszott, hogy Ön nagyon szereti azt, amit az Isten oly kegyetlenül megvont Öntől: a gyereket. Mi, a lakótársai, sokszor fájó szívvel figyeltük, milyen önfeledten futballozik a kipirult sihederekkel, de se-

gíteni – sajnos – nem segíthettünk.” A mosoly kihunyóban volt az arcán: nem szerette, ha sajnálták. „Ezek után senki nem csodálkozott, hogy Ön sztahanovista lett, s kemény munkával olyan kitüntetések is megszerzett pártvonalon, melyekhez bizony nem sokan jutottak hozzá. De mi nem sajnáltuk Öntől ezeket – Ön legalább kiérdemelte őket.” Mi a fészkes fene?! Mindez hogy jön ide?! Mit vájkálnak ezek a múltjában?! „S néha elégtétellel töltött el, hogy míg mások (és mi is) nyomorogtak, Ön a kézhez kapott csinos kis összegekből, gyermektelen lévén, elegáns háztartást vezethetett és olyan színvonalon élhetett, amilyent a sokgyermekes családok nem engedhettek volna meg maguknak. Mondom: elégedetten vettem tudomásul, mert Isten vigasztaló gesztusát láttam benne.” Kezdett komolyan dühbe gurulni, s kedve lett volna összegyűrni és a sarokba vágni az egész firkálmányt. Hiányzik ez neki, az ő megrendült egészségének, hogy sztahanovista múltjáról és „Isten vigasztaló gesztusáról” szóló marhaságokkal traktálják?! Úgy kellett visszaparancsolnia magát az ágyra, de előbb megfogadta, hogy még aznap felkeresi és jól leteremti a *Kalandvágó Bakmacska* egész gárdáját. A titkárnőtől a főszerkesztőig. Vele ugyan ne űzzék az eszüket! „Aztán telt-múlt az idő és Andrjusa fiacskám bevonult a hadseregbe. Távoli országba vitték az egységét és – nem untatom a részletekkel – nem bánta meg. Tiszt lett belőle, megnősült és ma már két szép kisunokám van. Az egyik fiú, a másik kislány. Úgy tűnt: míg a világ így lesz, hogy Andrjusa csak látogatóba jön haza, hiszen szép lakása volt ott, jó fizetése – egy szóval felőle nyugodtan alhatunk az urammal. A másik három gyereket elrendeztük, ők tűrhetően élnek. Évának a saját lakásunkat adtuk át (ők most Ön felett laknak), mi pedig albérletbe költöztünk, egy alig tizenöt négyzetméternyi szobácskába. Nem panaszkodom – jól megvoltunk. Szegény uram három esztendeje halt meg – megbékélt lélekkel, mint aki ha szembeszökően erényes nem volt is, de bűne sem volt túl sok és tudja: egy hely neki is jut most ott tül-felől.” Értetlenül engedte le a levelet: mi köze neki ehhez a családregegyhez? Összetévesztették a lakását valamelyik szerkesztősséggel, s az egyik epizódot neki hozták ki? Nem lehet – a név, a cím, minden pontosan talál és mind az övé. „Manapság már más idők járnak. A szegénységből és szűkölködésből naponta új csapásokat vágunk a nyomor felé. Mondják, hogy nagyon egyedül van, nem jár senki Önhöz, s gyakran kínozza a hideg meg az éhség. Nem teher már ebben a korban és ilyen korban az élet?! Két éve kezdték el rebesgetni, hogy Andrjusáékát kivonják és hazaköltöznek családotul, de akkor nem hittem el. Egy hete kaptam tőle levelet. Igaz. De hová jöjjön azzal a fázékony menyemmel, meg a két aranyos unokámmal, ha egyszer az sincs, ahol meghúzhatnák magukat egy éjszakára?! Azt írja, hogy roppant el van keseredve, hiszen ott rendezkedett be az életre, itthon senkit nem ismer, nincsenek relációi, nincs munkahely, nincs lakás és csak azért nem lövi főbe magát, mert ezzel katasztrofába döntené a családját. Könyörögve kér: próbáljak elfogadható lakást sze-

rezni nekik, mire megérkeznek, hogy érezzék úgy: van legalább egy fix pont az életükben. Még az unokáim is odavakarták a nevüket a végire. A polgármesternél jártam, de azzal küldött el, hogy nagy a lakáshiány, nincs miből kiutalni. Azt mondja: forduljon a feletteseihez. Azok meg azzal ráztak le a nyakukról, hogy ott a polgármesteri hivatal, az rendezi. A testvérei sem tudnak segíteni a gyerekeik miatt, az én szobácskám pedig igazán csak előszobája az öröklakásnak.” Eh, szószátyár vénasszony! Unja magát, s levéllírogatással üti agyon az időt. Azt gondolja, hogy érdekelnék engem a mások gondjai, amikor ki sem látszom a magaméi alól?! Mindenesetre, ezt sem hozom a házhoz egyhamar, hiszen ennek nem férjre, telefonkagylóra van szüksége, amelyikbe beszéljen, s ha végzett, visszaakassza a helyére. Na de – fordította meg a levelet – ezt a néhány sort még átfutom. „És az egyik éjszaka, amint álmatlanul forgolódtam a vánkoson, eszembe jutott Ön. Hiszen Ön már egyszer fölemelte Andrijusámat a porból... Nehéz kimondani, nem is tudom, hogy fogjak hozzá... Szóval mi ketten már megettük a kenyerünk javát, csak hogy míg Önnek már semmi célja nincs az életben, nekem még ott vannak az unokák. Andrijusa fiatal, nagy feladatok várnak rá. Ön egy eseménydús életet tudhat maga mögött, melynek méltó lezárása is lehetne az a felemelő gesztus, amelyre most utoljára szeretném megkérni Önt: adja át lakását a fiataloknak. Tudom: nincs hová mennie. Ezért nem elégedhetem meg a lakásával és ezért kell kérnem – bármilyen nehezemre esik is – az életét. Egy hónap van még addig, tehát arra kérném: ezalatt haljon meg! Semmi különösebb oka nincs rá, hogy életben maradjon! Ne feledje: kétszer ad az, aki idejében ad! Nagylelkű gesztusát soha nem fogjuk elfelejteni, haló poraiban is áldani fogják érte az unokáim! És még valami: próbáljon könnyű halálnemet választani, hogy ne szenvedjen túl soká... A tudomány mai színvonalán ez nem lehetetlen... Még egyszer: áldásom kísérje odaföltre, várva halálhírét, mély tisztelettel, Irina Fjedorovna.”

Miután elégette a levelet, sokáig állt az ablak előtt és bámult ki a havazásba. Február vége volt, már mindenki a tavaszt várta, de a tél – mint makrancos hölgy, ha nincs igaza – még javában dühöngött. Dél felé becsoszogott a konyhába. Onnan vissza az ágyhoz. Jól begombolkozott, majd lefeküdt, s üres tekintetét a színtelenné fakult, kávéfoltos pokróc alá rejtette.